

Fekete Gyula, Érmihályfalva kovácmestere

A XIX. században rohamosan fejlődő technika nem hagyta érintetlenül a hagyományos kézi kovácsolást sem. Az ipari forradalommal megjelentek a korszerű vasüzemek, amelyek háttérbe szorították a kézi kovácsolást. A régi kovácműhely helyett megjelent a kovácsműhely és a kovácsvasat az acél és az öntöttvas váltotta fel. A kovács munkáját a vaskohászat vette át. Azért végképp nem tűnt el a hagyományos kovácmesterség gyakorlása, falun még rábukkanhatunk egy-egy kovácsra, aki még mindig űzi ezt a mesterséget. Ilyen az én kis városomban, Érmihályfalván élő kovácmester is, akit Fekete Gyulának hívnak. Érmihályfalván született 1940. május 17-én, de még a mai napig sem hagyta abba a kovácmesterséget. Reggelenként, amikor meghallom a kalapácsát, már tudom, felébredt a kovácmű-

Fekete Gyula kovácműhelye

hely és újra munkába állt a kovácmester. Az ő története nagyon érdekes, ezért, alább beszélgetésünkből felvázolok egy részt.

– *Miért pont a kovácmesterséget választotta a szakmájául?*

– Őszintén, ha rajtam állt volna, soha nem lettem volna kovács. Gyerekkorom óta állatorvos szerettem volna lenni, vagy legalább asszisztens, segéd egy állatorvos mellett. Ez nem valósulhatott meg, mert bátyám akkoriban gyümölcskertészetet tanult és iskoláját Nagyváradról áthelyezték Székelyudvarhelyre. Ezért, hogy ne veszítsen éveket, folytatta tanulmányait immár Székelyudvarhelyen. Akkor mentem volna én is állatorvosi iskolába Nagykárolyba, de mivel a szülők nem tudták vállalni a fizetését az iskolázatásomnak, ezért egy másik szakmát kellett megtanulnom.

– *Mikortól tetszett kovácsnak tanulni?*

– Eredetileg nem kovácsnak, hanem kerégyártónak kezdtem tanulni, ezt szerettem volna édesapám. A malom utcáján laktunk és akkor volt abban az utcában egy kerégyártómester. Ott kezdtem inasként, de 6 hónap alatt semmit nem tanított, csak apró-cseprő dolgokat bízott rám. Felhagy-

– *Hogyan tetszett megtanulni a kovácmesterséget?*

– Édesapámnak már 12–13 éves koromban is besegítettem. Mivel még kicsi voltam és nem értem el az üllőt, hogy ráússek a kalapáccsal a vasra, volt egy kisszékem, arra álltam. 17 évesen vasaltam be az első lovat egyedül. Apám mikor hazaért, nem akarta elhinni. Meglátszott, hogy első alkalommal csináltam, egyedül, mivel a ló tulajdonosa másnap visszajött, mert sántított a ló. Rossz helyre ütöttem egy szeget. Mikor elkezdték a kollektivizálást, apámnak is be kellett vonulni szerszámokkal együtt. 20 évesen csoportfelelős lettem a kollektívában levő kovácsműhelyben és a katonaságtól visszatérve 23 évig maradtam még műhelyfőnök.

– *Mikor tetszett magánvállalkozást indítani?*

– A 80-as évek elején.

– *Használt Gyuszi bácsi mesterjegyet?*

– Nekem saját mesterjegyem nincs, viszont édesapámnak volt, amit meg is őriztem.

– *Mennyire elfogadott és nyereséges a kovácsmesterség ma?*

– Ma, ha ebből kellene megélni, akkor nem lehetne. Mondok egy konkrét példát, amiből megérted. Régen csak innen azt utcánkából volt 4–5 lótulajdonos, akik minden évben 3–4-szer hozták a lovaikat patkoltatni. Még a környező falukból is jöttek hozzám. Semjénből, Piskótról, Tarcsáról, Körtvélyesről.

– *Alakult ki mester-tanítvány viszony?*

– Igen. Legalább 4-en tanítványoskodtak nálam, de volt, amelyik nem akart megtanulni és hiába mutattam meg neki 2–3-szor, hogy hogy kell csinálni, mert nem tudta.

– *Nehéz volt megtanulni a kovácsmesterséget?*

– Nem volt nehéz, mert ráállt a kezem. A vonzalom megvolt hozzá, de nehéz munka. Könnyebb beadni egy injekciót a disznónak, mint ütni a vasat ezzel a nehéz kalapáccsal!

– *Tudna egy-két trükköt megemlíteni, ami a kovácsmesterséghez kötődik, vagy esetleg egy-két vicces történetet?*

– Természetesen! Minden munkát meg lehet könnyíteni és szórakoztatóbbá lehet tenni. Egyszer jött valaki hozzám lovat patkoltatni és jött vele egy legény, hogy segítsen lefogni a lovat patkolás közben. Én épp a műhelyben készítettem a patkót, amikor bejön hozzám a gazda és azt mondja, hogy ijesszem meg a legényt. Ő már tudta a fortélyát a dolognak. Az üllőre köptem egyet, majd rátettem a megmunkálásra váró vasat és egy nagyot ütöttem rá. Olyat szólt, mint egy kisebb kaliberű pisztoly. Az ajtóban várakozó legény ijedtében hátraugrott. Igen ám, de a hátánál volt a vizes vödör és egyből beleugrott cipőstől, mindenestől. Egy másik vicces történet a vasöntődében játszódtott le. A kitanult munkás tudta, hogy a forró, folyékony vasba bele lehet egy pillanatra dugni az ujját, de csak úgy, ha megnyálazza előbb jó vastagon. Így is tett az egyik munkatársam. Beledugta és kirántotta és semmi baja nem lett. Jött oda egy ember és éppen meglátta, hogy mit csinált. Gondolta, nem olyan nagy ördöngösség, ő is megpróbálja. Beledugta az ujjá hegyét a forró vasba és egyből lesütötte az ujját, mert nem tudta a trükkjét, hogyan is kell csinálni. Persze, ezek vicces történetek, de a kovácsmesterség megköveteli a komolyságot, odafigyelést. a patkolásnál például nem mindegy, hogyan tisztítja le a ló körmét a mester, mert ha belevág az elevenjébe, akkor valószínűleg a ló sántítani fog. Ilyenkor hideg agyagos borogatással kell csillapítani a gyulladást és 21 napig pihentetni kell. A patkolást végző kovácsnak ismernie kell a lovat is, nem lehet csak találomra tenni a dolgokat. Ezeket én is a sok gyakorlás folyamán sajátítottam el.

(A nagyváradi Mihai Eminescu Főgimnázium tanulójának munkája, felkészítő tanár: Fazakas Gábor.)

Kelemen Lilla Kornélia